

## EURÓPAI BIZTONSÁG AVAGY AZ EGYSÉGES EURÓPAI BÜNTETŐJOG VÍZIÓJA

A bűnözés elleni küzdelem lehetséges eszközei közül napjaink slágertémájának számít a büntetőjog "európaizálódásáról" beszélni. Nemcsak az elméleti büntetőjogászok, hanem a gyakorló kriminalisták is szívesen polemizálnak erről a kérdéstről. Gombamód szaporodnak a különböző szakmai civil egyesületek, fórumok, amelyek a büntetőjog európaizálódásával foglalkoznak. Jelen tanulmányban röviden összefoglaljuk, hogy miként látjuk azt a sajátos jogfejlődési – pontosabban jogváltozási folyamatot –, melyet a büntetőjog európaizációja névvel illet(het)ünk.

### I. A kezdetekről

#### 1. 1.

Az Európai Közösség négy alapszabadsága (four freedom) – az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek (munkaerő) szabadsága – sokáig nem működött a gyakorlati élet szintjén, s mindez gátja volt az európai gazdasági integrációnak. Ha nem is szögesdrótok és aknák, de határőrök és adminisztratív sorompók állták útját az emberek és az áruk szabad mozgásának.<sup>54</sup>

A Közösség sajátos kettős nyomás<sup>55</sup> alatt állott: egyrészt a gazdasági versenyképesség megkívánta, hogy a tagállamok között mind kontrolmentesebben valósulhasson meg az áruk, a szolgáltatások mozgása, másrészt viszont a közrendért felelős államoknak a kriminalitás féken tartásában is érdekelve voltak, azaz olyan módon kellett a gazdasági liberalizációt megvalósítani, hogy az ne járjon a bűnözés – és egyéb negatív járulékos tényező – elviselhetetlen mértékű emelkedésével.

A Közösség kronológiáját megvizsgálva azt láhattuk, hogy háromféle módon reagált a fenti problémára:

- a) Az első reakció, mely 1992-ig, az Unió megalapításáig tartott a biztonságot preferálta a szabad mozgással szemben.
- b) A második válasz a Maastrichti Szerződéstől az Amszterdami Szerződésig terjedő időszakot ölelte fel és fő jellemzője az volt, hogy a bel-és igazságügyi együttműködés egy része "Uniós közös ügyé" vált.
- c) A harmadik válasz az Amszterdami Szerződésben fogalmazódott meg, s ennek lényege, hogy a bel-és igazságügyi együttműködés nagy részét közösségi joggal szabályozzák.<sup>56</sup>

---

<sup>54</sup> Nagy Boldizsár: Bel-és Igazságügyi Együttműködés az Európai Unióban, In: Európai közjog és politika, szerk.: Kende Tamás, Szűcs Tamás, Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 724. o.

<sup>55</sup> Bárd Károly: A magyar büntető eljárásjog – európai követelmények, In: A büntetőeljárás modernizációja az európai jogharmonizáció és a növekvő bűnözés kettős szorításában – A II.Országos Kriminológiai Vándorgyűlés anyaga, Szekszárd, 1996.október.4-5, Kriminológiai Közlemények különkiadás, szerk.: Lévy Miklós, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1998, 45.o. - A jogállamiság versus bűnüldözési hatékonyság problémára hívja fel a figyelmet Bárd Károly.

<sup>56</sup> Nagy B. i.m. 725. o.

## 1. 2.

A bel-és igazságügyi együttműködésről (Justice and Home Affairs) az EK eredeti Szerződésai nem rendelkeztek, ehhez szükséges jogi alapot nem tartalmazták. Szükséges volt tehát a jogi alap megkeresése. Mindehhez a közös piac – mint az EK egyik fő célja – megfelelő jogi bázist jelentett, ugyanis a közös piac feltétele a munkaerő szabad, korlátozások nélküli mozgása a tagállamok között.

1992.február.7-én került sor a Maastrichti Szerződés aláírására, mely intézményesítette a be-és igazságügyi együttműködést az európai integráció szintjén. Az Európai Unió Szerződés K. cikke rendelkezett pontosan a fenti kérdésekről, s ezen belül a K1 cikk tartalmazta azokat a területeket, amelyek a harmadik pillérben megvalósuló kormányközi együttműködés körébe tartozik.<sup>57</sup>

## 1. 3.

A Maastrichti Szerződés aláírása előtt is történt olyan együttműködés, amely külön említést érdemel.1985.július.14-én a luxemburgi Schengenben írta alá Franciaország, Németország, Belgium, Luxemburg és Hollandia az ún. Schengeni Egyezményt, mely a személyek külső határellenőrzésének megszüntetéséről szólt, majd ezt 1990.június.19-én kibővítették a Schengeni Végrehajtási Egyezménnyel, amely meghatározta annak megvalósítási folyamatát.<sup>58</sup>

A Schengeni Egyezmény a ratifikációs eljárások elhúzódása és technikai nehézségek miatt csak 1995.március.25-től működik. Az Amszterdami Szerződés megkötéséig az Egyesült Királyság és Írország kivételével valamennyi tagállam részesévé lett az egyezménynek.<sup>59</sup> Az Egyezmény olyan átfogó joganyagot hozott létre, amelyet az euzsargon schengeni *acquis*-nak<sup>60</sup> nevezett el, s ami eredetileg az EK keretein kívül született és így nem is lett része az *acquis communautaire*-nek.

## 1. 4.

A terrorizmus, a kábítószer-kereskedelem és a nemzetközi bűnözés egyéb formái

<sup>57</sup> Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, ötödik, átdolgozott, bővített kiadás, Magyar Országgyűlés, Budapest, 2002, 381-382.o. "Ezek a következők voltak: 1.menekültpolitika; 2.tagállamok külső határainak ellenőrzése; 3. bevándorlási politika és harmadik országok (nem-tagállamok) állampolgáraival kapcsolatos kérdések (ezen személyek belépése, kilépése, tagállamokon belüli forgalma, tartózkodása, bevándorlása, letelepedése, család egyesítése, munkavállalása); 4.kábítószer elleni küzdelem; 5. nemzetközi csalások elleni küzdelem; 6. igazságügyi együttműködés a polgári jog területén; 7. igazságügyi együttműködés a büntetőjog területén; 8. vámügyi együttműködés;9. rendőrségi együttműködés a terrorizmus, a kábítószer-kereskedelem és a nemzetközi bűnözés egyéb formái ellen, illetve ezek megelőzése céljából."

<sup>58</sup> Horváth Z. i.m. 384. o.

<sup>59</sup> Várnay Ernő: Dereguláció a személyek mozgása terén – az Unió harmadik pillére és az EK Szerződés IV.Címe, In: Várnay Ernő-Papp Mónika: Az Európai Unió joga, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2002, 633.o."Az Egyesült Királyság és Írország – amelyek a Schengeni Megállapodásnak nem voltak részesei – a Schengen *acquis* Unió, illetve közösségi joggá tételét követően sem válnak „Schengenland” részévé, továbbra is maguk dönthetik el, kit engednek be területükre..."

<sup>60</sup> Horváth Z. i.m. 385. o.: "A schengeni *acquis* keretében a belső határok lebontása mellett többek között a következő területeken hoztak rendelkezéseket a részes államok: a külső határellenőrzés szabályainak meghatározása; a repülőtereken és kikötőkben a schengeni övezet utasainak elkülönítése, azoktól, akik az övezeten kívülről érkeznek; a belépésre és a rövid lejáratú vízumra vonatkozó szabályok feltételeinek harmonizálása; menekültügyi kérdések; határőrizeti szervek közötti koordináció; a fuvarozók, szállítóvállalatok szerepének meghatározása az illegális bevándorlás elleni harcban; jogi együttműködés erősítése a gyorsabb kiadatási rendszer és a gyorsabb információszolgáltatás érdekében."

elleni küzdelem<sup>61</sup> fontos állomását jelentette 1995-ben az Europol (European Police Office) felállítása. Az Europol lényegében egy központi adatgyűjtő, tároló és elemző egység, amelynek tárgyi kompetenciája az egyezményben megnevezett bűncselekmény fajtákra terjed ki.<sup>62</sup>

Az Europol feladata<sup>63</sup> az információcsere előmozdítása, az információk gyűjtése, elemzése, megőrzése és eljuttatása, az illetékes szervek értesítése, a tagállamok nyomozati tevékenységének támogatása lett.<sup>64</sup> Az Europol tényleges működését – a szervezet hágai központjának felállítását követően – csak 1999.július.1-én kezdte meg.<sup>65</sup>

#### 1. 5.

Az Amsterdami Szerződés reformrendeletkezései közül az egyik legfontosabb nívum, hogy az Európai Unió Szerződés 2.cikkébe illesztve célkitűzésként határozta meg a "szabadság, biztonság és igazság" övezetének<sup>66</sup> fokozatos megerősítését<sup>67</sup>, amely a személyek szabad mozgásának lehetővé tételén alapul.

Az Amszterdami Szerződés újításai az alábbi három elemre épülnek:

- a) A bel-és igazságügyi kérdések egy részének (menekültügyi és bevándorlási politika, külső és belső határellenőrzés, igazságügyi együttműködés polgári jogi ügyekben) áttemelése az első pillérbe.
- b) A Schengeni Egyezmény és a schengeni acquis beemelése az Európai Unió intézményi keretébe.
- c) A megmaradt – és új nevet kapott – harmadik pillér, a rendőrségi és bünyügyi együttműködés (Police and Judicial Cooperation in Criminal Matters) – megerősítése és jogforrási rendjének<sup>68</sup> átalakítása.

<sup>61</sup> Nyíri Sándor: Az Europol szervezete és működésének elvei, Belügyi Szemle, 1997/2. 17. o.- "A Konvenció kiindulópontjai a következők voltak: égető gondok keletkeztek a terrorizmusból, az illegális kábítószer-kereskedelemből és más nemzetközi bűncselekményekből; szükségesnek tartották az Unió tagállamai közötti kooperáció és szolidaritás fejlesztését, főleg a tagállamok rendőrségi együttműködésének javításán keresztül; az együttműködés javítása lehetővé tenné a közbiztonság javítását; az illegális kábítószer-kereskedelem, a terrorizmus és más nemzetközi bűncselekmények területén az Europol és a tagállamok nemzeti egységei között állandó, bizalmas és intenzív információcsere biztosítása; a tagállamok kétoldalú vagy sokoldalú együttműködésének tiszteletben tartása; az egyének jogainak védelme, különösen a személyes adatok védelmének tiszteletben tartása."

<sup>62</sup> Nagy B. i.m.: 738. o.

<sup>63</sup> Jürgen Storbeck: A szabadság, biztonság és igazságosság övezete, Belügyi Szemle, 2000/3. 10-14. o.: Az Europol főbb feladatait J.Storbeck az alábbiakban határozza meg: információs központ, központi elemzőegység, a nyomozások és a bevetések koordinálóközpontja stb.

<sup>64</sup> Horváth Z. i.m.: 389. o.

<sup>65</sup> Nagy B. i.m. 738. o.

<sup>66</sup> Az Európai integráció alapszerződés 2., szerk.: Fazekas Judit, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2002, 152.o. - Az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkéből idézet: "Az Unió célként tűzi ki maga elé, hogy: ...fenntartsa és fejlessze az Uniót, mint a szabadság, a biztonság és az igazságosság térségét, ahol a személyek szabad mozgása biztosított, összhangban a külső határok ellenőrzésére, a menedékjogra, a bevándorlásra, valamint a bűnelkövetés megelőzésére vonatkozó intézkedésekkel..."

<sup>67</sup> A "Szerződés Egy Európai Alkotmány létrehozásáról" Tervezet I. rész 2.cikke a következőket fogalmazza meg: Az Unió értékei – Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság ...Ezek az értékek a tagállamokban, a pluralizmus, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás és a megkülönböztetés-mentesség társadalmában." (<http://www.kum.hu>.)

<sup>68</sup> A jogforrások a következők: közös álláspont (common position), kerethatározat (framework decision), határozat (decision), egyezmény (convention). A nem kötelező jogforrások – állásfoglalás, ajánlás, vélemény, következtetés – rendszerét az Amszterdami Szerződés nem érintette.

## 1. 6.

Az Amszterdami Szerződés hatálybalépése óta szabadság, az igazság és a biztonság (jog) térségének megeremtetése érdekében tett fontosabb intézkedések közül említést érdemel:

- a) Az 1998-as Bécsi Cselekvési Terv, mely meghatározta az Amszterdami Szerződés feladatainak ütemezését.
- b) A Tamperei Csúcson (1999.október-15-16.) elhatározásra került az Europol mintájához hasonló szervezet az ún.Eurojust (European Judicial Cooperation Unit) felállítása.<sup>69</sup>
- c) A Kölni Csúcson (1999.június.3-4.) elhatározott Alapvető Jogok Chartájának (Charter of Fundamental Rights) kidolgozása, melyet a 2000.december 7-10-i Nizzai Csúcson a tagállamok, valamint a Parlament és a Bizottság közösen ki is hirdettek.
- d) A Nizzai Szerződés az Eurojust felállítását az EU Szerződésben is intézményesíti<sup>70</sup> és a harmadik pillér keretében átalakítja a megerősített együttműködés (enhanced cooperation) feltételrendszerét.

## 2. Jelen trendek

Az európai posztmodern büntetőjogi jogfejlődés e rövid – s kétségtelenül szubjektívnek is nevezhető – kronológiája után most már rátérhetünk az előadás gerincét tárgyat képező ’’európai büntetőjog’’ kérdéskörének vizsgálatára.

A büntetőjog európaizálását kezdetben a bűnüldöző szervek gyakorlati szükségletei, majd a büntetőeljárásal szemben megfogalmazott jogállami követelmények indukálták illetve azok a kritikák, melyek a büntetőeljárásban a rendőri jelleg túlzott térnyerését – azaz rendőriesedését<sup>71</sup> – jelentették.<sup>72</sup> Az európaizálásnak tényét mutatja, hogy az uniós országok – és az oda csatlakozni szándékozók – büntető jogalkotása, kriminálpolitikája, bűnüldözési gyakorlata nem kizárólagosan a nemzeti szempontok alapján<sup>73</sup>, hanem az európai standardok figyelembe vételével kerülnek kialakításra. Mindezeket a tendenciákat erősíti a ’’köznapi bűnözés’’ különböző formái, így az idegenforgalommal és a migrációval összefüggő kriminalitás.

## 2. 1.

Az európai büntetőjog fogalmának meghatározása a szakirodalomban meglehetősen eltérő képet mutat. Kiindulópontként rögzíthetjük – Nagy Ferenc professzorral egyet értve –, hogy az a definíciós gyakorlat, mely az európai büntetőjogot

<sup>69</sup> Az Eurojust 2002.március.6-án került felállításra. Az Eurojust feladta, hogy elősegítse a tagállamok vádhatóságainak, rendőri szerveinek koordinációját a szervezett bűnözés elleni harcban.

<sup>70</sup> Az Európai integráció alapszerződése 2., szerk.: Fazekas Judit, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2002. 167. o.: ’’... a tagállamok igazságügyi vagy más. Hatáskörrel rendelkező hatóságai közötti – ideértve az Európai igazságügyi Együttműködési Egységen (EUROJUST) keresztül megvalósuló – szorosabb együttműködéssel...’’

<sup>71</sup> Ursula Nelles: Europäisierung des Strafverfahrens – Strafprozessrecht für Europa?, ZStW Heft 4, 109 (1997), 730.o.: ’’Das erste Frage nach dem Stand der realen Europäisierung des Strafverfahrens will ich mit einer einleitenden These beantworten und dann auf mehreren Ebenen begründen: Die Europäisierung des Strafverfahrens präsentiert sich zur Zeit europaweit ausschliesslich als Verpolizeichung des Strafverfahrens.’’

<sup>72</sup> Frank Zieschang: Diskussionsbeiträge der Strafrechtslehrertagung 1997 in Berlin, ZStW Heft 4, 109 (1997), 834.o.

<sup>73</sup> Hans-Jörg Albrecht: A büntetőjog európaizálása és a belső biztonság Európában, Belügyi Szemle, 2000/3, 17.o.

azonosítja az uniós büntetőjoggal tévútnak tekinthető.<sup>74</sup>

Az európai büntetőjoggal kapcsolatos fogalmi zavar vagy legalábbis homályosság jellemző kifejeződéseként fogható fel az, ha a szupranacionális büntetőjog, az Európai Közösség büntetőjoga, illetve közösségi büntetőjog elnevezéseket – fogalmi körülírás vagy behatárolás, illetve az egymáshoz való viszonyuk tisztázása nélkül – használjuk, olykor egy-egy bekezdésen belül is – írja Nagy Ferenc.<sup>75</sup>

A témában a hazai jogtudomány jeles képviselői közül számosan publikáltak – így többek között: Bárd Károly<sup>76</sup>, Farkas Ákos, Holé Katalin<sup>77</sup>, Karsai Krisztina, Kertész Imre<sup>78</sup>, Kis Norbert<sup>79</sup>, Lévai Ilona<sup>80</sup>, Ligeti Katalin, Mátyás Imre<sup>81</sup>, M.Nyitrai Péter<sup>82</sup>, Nagy Ferenc, Papp Ildikó<sup>83</sup>, Sántha Ferenc<sup>84</sup>, Szabó András<sup>85</sup>, Szűts Márton<sup>86</sup> és Tóth Mihály<sup>87</sup>

Ligeti Katalin több monográfiában foglalkozott a témával<sup>88</sup>, s maga is elismeri, hogy a szerzők különbözőképpen használják a fogalmat<sup>89</sup>, de írásából nem derül ki egyértelműen – állapítja meg Nagy Ferenc –, hogy mi a helyes fogalomhasználat<sup>90</sup>. Külön

<sup>74</sup> Nagy Ferenc: Az európai büntetőjog fogalmáról, In: Az Európai Unió évkönyve, szerk.: Forgács Imre, Inotai András, Wéber Attila, 2001, Osiris Kiadó, Budapest, 2002, 252.o.

<sup>75</sup> Nagy F. i.m.: 253.o.

<sup>76</sup> Bárd Károly: Az Európai Emberi Jogi Egyezmény szerepe az „európai” büntetőjog alakításában, Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/3. 3-12-o.

<sup>77</sup> Holé Katalin: Bűnügyi együttműködés Európában, In: Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok, XXXVI, szerk.: Irk Ferenc, OKRI, Budapest, 1999. 273-283. o.

<sup>78</sup> Kertész Imre: Jogharmonizáció a büntető anyagi és eljárásjog területén, In: Magyarország csatlakozása az Európai Unió megreformált igazságügyi együttműködéséhez, a megváltozott külső feltételek között, Integrációs Stratégiai Munkacsoport Műhelytanulmányok, Budapest, 1997. 58-86.o.

<sup>79</sup> Kis Norbert: Közösségi jogharmonizáció és együttműködés a büntetőjogban, különös tekintettel az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalásokra, In: A jogbiztonság néhány konkrét kérdése az EU jogalkotásában és jogalkalmazásában (Brávecznél/Szőcs/Kis), Integrációs Stratégiai Munkacsoport Műhelytanulmányok, Budapest, 1999. 49-92. o.

<sup>80</sup> Lévai Ilona: Corpus Juris Europae, Európai büntetőjog és ügyészség az EU pénzügyi érdekeinek védelmére? Európai Tükör, 1998/4. 65-91.o.

<sup>81</sup> Mátyás Imre: Bűnügyi együttműködés az Európai Unióban különös tekintettel az unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekményekre, In: Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio jurídica et politica, Tomus XVII, Miskolc University Press, Miskolc, 2000. 135-158.o.

<sup>82</sup> M.Nyitrai Péter: Jelenkori tendenciák a kiadatási jog területén, különös tekintettel az Európai Unióra, In: Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok, XXXVI, szerk.: Irk Ferenc, OKRI, Budapest, 1999. 312-319.o.

<sup>83</sup> Papp Ildikó: Az Európai Unió pénzügyeinek védelme, In: Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok, XXXVI, szerk.: Irk Ferenc, OKRI, Budapest, 1999. 284-287.o.

<sup>84</sup> Sántha Ferenc: A jogi személy büntetőjogi felelősségéről, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2002. 110-116.o.

<sup>85</sup> Szabó András: Jogharmonizáció és alkotmányos igazságszolgáltatás, In: A büntetőeljárás modernizációja az európai jogharmonizáció és a növekvő bűnözés kettős szorításában – A II.Országos Kriminológiai Vándorgyűlés anyaga, Szekszárd, 1996. október. 4-5. Kriminológiai Közlemények különkiadás, szerk.: Lévai Miklós, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1998. 12-19.o.

<sup>86</sup> Szűts Márton: Büntetőjogi integráció az Európai Unióban, Külgazdaság, 2001/11. Jogi Melléklet, 127-141.o.

<sup>87</sup> Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 32-35.o.

<sup>88</sup> Ligeti Katalin: Az Európai Közösség büntetőjoga, Állam-és Jogtudomány, XXXIX. évf., 1998. 331-362.o.; Ligeti Katalin: Nemzetközi bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, MTA Jogtudományi Intézete, Közlemények, Budapest, 2001. 1-124.o.; Ligeti Katalin: Az Európai Unió büntetőpolitikája, Állam-és Jogtudomány, XLIII. évf. 2002. 73-97.o.

<sup>89</sup> Ligeti Katalin: Az Európai Közösség büntetőjoga, Állam-és Jogtudomány, XXXIX. évf., 1998. 331.o.: "A jogi szakirodalom különbözőképpen használja az európai büntetőjog kifejezést. Ez félreértésekhez vezethet a tekintetben, hogy létezik-e és ha igen, milyen mértékben egy, az Európai Unió minden tagállamára érvényes büntetőjog."

<sup>90</sup> Nagy F. i.m. 253.o.

említést érdemel a "Büntetőjogi és bünyügi együttműködés az Európai Unióban"<sup>91</sup> c. kötete, melyben nagyfokú alaposággal foglalja össze az európai büntetőjogi integráció anyagi és eljárásjogi problémáit.

Karsai Krisztina kiváló monográfiájában<sup>92</sup> rendkívül alaposan elemzi – a jogesetekkel tarkított, de inkább dogmatikusnak mondható megközelítésben – az európai büntetőjogi integráció kérdéseit.

Farkas Ákos az európai büntetőjog fogalmának kettős értelmezési lehetőségét emeli ki egyik tanulmányában. Álláspontja szerint a szakirodalom az európai büntetőjog fogalmát szűkebb és tágabb értelemben is használja. A tágabb magában foglalja az Európa Tanács és az Európai Unió (EU) égisze alatt létrejött büntetőjogi vonatkozású normák összességét, míg a szűkebb értelemben az Európai Unió büntetőjogi normáit értjük alatta.<sup>93</sup>

Nagy Ferenc az európai büntetőjog kifejezést egy tudományos vizsgálódás munkacímként tartja elfogadhatónak, s felhívja a figyelmet arra, hogy ez a kategória nem azonosítható a nemzetközi büntetőjog, illetve a szupranacionális büntetőjog fogalmával. Az ún. európai büntetőjognak – nézete szerint – lehet egy tágabb és egy szűkebb értelme. Földrajzilag és a tagállamok számát tekintve is szűkebb értelemben az ún. európai büntetőjog az Európai Unió büntetőjogaként, vagy uniós büntetőjogként nevezhető. Az uniós büntetőjogon belül értelmezendő viszont a közösségi büntetőjog és nem fogadható el, hogy az európai büntetőjog fogalom alatt kizárólag az uniós, pláne a közösségi büntetőjog lenne értendő. Földrajzilag és a tagállamok számára is figyelemmel tágabb értelemben az európai büntetőjog gyűjtőfogalomként fogható fel, mégpedig az európai államok olyan közös büntetőjogi (anyagi jogi, eljárási és végrehajtási) normáinak a foglalata, amelynek segítségével mint közösség hatékonyabban küzdhet a bűnözés kiváltképp a határokon átlépő, illetve a szervezett bűnözés ellen.<sup>94</sup>

Az európai büntetőjog kifejezésről tehát – osztva Nagy Ferenc álláspontját – nem egy klasszikus értelemben vett jogágot kell érteni, hanem inkább az európai jogfejlesztő folyamatok összefoglaló megjelölését.<sup>95</sup>

Az európai büntetőjog megnevezés helyett ma még célszerűbb inkább a büntetőjog európaizálódásáról, büntetőjogi együttműködésről beszélni.

H.J. Albrecht szerint a büntetőjog európaizálásánál alapvetően három bázispont figyelhető meg. Az első megközelítés szerint a európaizálás nem más, mint az európai országok büntetőjogának és büntető eljárásjogának egységesítése, azaz lényegében egy közös európai büntetőjog, valamint európai büntetőjog-alkalmazó, bűnüldöző és igazságügyi büntetőintézmények létrehozása. Második kiindulási pontként a a kriminálpolitika és a büntető anyagi és eljárási jog harmonizálása és koordinálása, vagyis egy összehangolási és asszimilálási folyamat. A harmadik megközelítési mód pedig a gyakorlati együttműködés területeit veszi célba, de nem csupán a bűnüldözés szintjén, hanem a bűnözés és a bűnözés ellenőrzés elemzési és kutatási síkján.

<sup>91</sup> Ligeti Katalin: Büntetőjogi és bünyügi együttműködés az Európai Unióban, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. 1-274.o.

<sup>92</sup> Karsai Krisztina: Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. 262.o.

<sup>93</sup> Farkas Ákos: Európai büntetőjog Amszterdam és Nizza után, In: In: Az Európai Unió évkönyve, szerk.: Forgács Imre, Inotai András, Wéber Attila, 2001, Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 258.o.

<sup>94</sup> Nagy F. i.m. 255.o.

<sup>95</sup> Nagy F. i.m. 253.o.

## 2. 2.

A büntetőjog európaizálása mellett – mint a bűnözés elleni küzdelem egyik lehetséges eszköze – számtalan alapos érv hozható fel. H.J. Albrecht az érveket három főbb szempont köré csoportosítja:

- Szükség van a büntetőjog és a bűnüldözés gyakorlatának európaizálására, ha el akarjuk kerülni a migrációs áramlatokat és azt, hogy a bűnözés és a kriminális veszélyeztetettség pusztán földrajzi áthelyeződése történjen meg.<sup>96</sup>
- A bűnüldözés hatékonysága és a jog érvényesíthetősége éppen a büntetőjog azon érzékeny területein – gazdasági bűnözés, emberkereskedelem, xenofóbia – függ jelentősen attól, hogy a nyomozásokat egységesen, országhatárokat átívelően szervezzük-e meg.
- A bagatell-kriminalitás területén sem mondhatunk le az állam büntető igényének érvényesítéséről és továbbá fontos az egyes bűnözési területekre a figyelemfelhívás, ezáltal is növelve a lakosság szenzibilitását a bűnözéssel szemben.<sup>97</sup>

Ligeti Katalin az Európai Unió büntetőpolitikájának<sup>98</sup> – melyet alapvetően gyakorlati indokok hoztak létre – az alábbi indokait említi<sup>99</sup>:

- A bűnözés nemzetközivé válása, amely szükségképpen megkívánja a tagállamok nemzetközi összefogását.
- A hagyományos bűnügyi együttműködés alacsony hatékonysága (pl. lassúság, a megkeresések számos feltételhez kötése stb.)
- A külföldi jogrendszer és nyelvismeret hiánya.
- A gazdasági integráció révén kialakult új, szupranacionális jogtárgyakat<sup>100</sup> büntetőjogi védelemben kell részesíteni.
- Az ún. forum shopping jelenség, mely fokozott veszélyt jelent mind az emberi jogok, mind az igazságszolgáltatás szemszögéből.<sup>101</sup>

Karsai Krisztina szerint az "interkulturális" bűnözés megjelenése elleni harc is

<sup>96</sup> Ez lényegében a Hot Spot Policing hibájának elkerülése.

<sup>97</sup> H.J. Albrecht i.m. 19. o.

<sup>98</sup> Ligeti Katalin: Büntetőjogi és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004, 16.o.: "Az Európai Unió büntetőpolitikája ugyan nem jogi fogalom, de eltér a büntetőpolitika hagyományos meghatározásától. A büntetőpolitika konvencionális értelemben a büntetőjogra vonatkozó nézetek, álláspontok szabad ütköztetése. Az Európai Unióban a büntetőpolitika azonban nem vélemények szabad ütköztetése, sőt nem is a tagállamok közös büntetőpolitikája. Az Európai Unió büntetőpolitikája újfajta, kötelező intézményrendszer, amely az uniós szervek azon törekvéseit jelöli, amelyek a belső büntetőjogok harmonizációját, valamint a jövőben egy nemzetek feletti, szupranacionális büntetőjog kialakít szorgalmazzák."

<sup>99</sup> Ligeti Katalin: Büntetőjogi és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. 16.-17. o.

<sup>100</sup> Ligeti Katalin: Büntetőjogi és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. 17.o.: "Szupranacionális jogtárgy kifejezés azokat a védendő értékeket jelöli meg, amelyek kifejezetten az Európai Unióhoz kapcsolódnak, és amelyek túlnyúlnak egy adott állam érdekein. Ilyen szupranacionális jogtárgy például az Unió költségvetése, illetve általánosságban az Unió pénzügyi érdekei, az Unió közéleti tisztasága."

<sup>101</sup> Ligeti Katalin: Büntetőjogi és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. 17.o.: "A forum shopping jelenség azt a folyamatot jelöli, amelyek során a nemzetközileg tevékeny bűnözők cselekményeik elkövetésére – valamint már felderített bűncselekmény esetén – a büntetés végrehajtására azt az országot választják, ahol a büntetőeljárás, illetve a büntetés végrehajtás esélye a legkedvezőbb, illetve ahol a büntetés-végrehajtás szabályai az elítélt számára a legkedvezőbbek."

igazolhatja a büntetőjogi integráció szükségességét, mivel a nemzeti határookra fittyet hányó kriminalitással szemben a hagyományos nemzetállamok már nem tudnak kellő hatékonysággal fellépni.<sup>102</sup>

Az Európai Unió büntetőpolitikája mellett a bűnözés európai realitásában végbemenő számtalan gyakorlati érv is felhozható.

Az európai kutatások azt mutatják, hogy a tagállamok közös problémái közé sorolhatók az alábbi területek:

- szervezett bűnözés
- korrupció
- bűnszövetkezetekben elkövetett bűnjelenségek
- fiataalkori erőszak
- kábítószer-bűnözés
- emberkereskedelem/embercsempészet
- pénzmosás
- extrém bűnözés (pl. sorozatgyilkosságok, szexuális gyilkosságok stb.)

Az egységes kriminálpolitikát indokolja az is, hogy a lakosságnak közös a szemlélete a következőkben:

- a bűnözéstől való félelem
- a biztonságérzet
- a biztonság privatizációja
- a migráció és a bűnözés kapcsolata
- a hatékony büntetőjog iránti igény.<sup>103</sup>

### 2. 3.

A büntetőjog európaizálásának azonban jócskán akadnak ellenzői. Melyek a leggyakoribb érvek az európaizáció ellen?

H.J.Albrecht szerint az egyik legfőbb ellenérv a tagállami szuverenitás hangsúlyozása, mert az állami szuverenitás lényegét változatlanul a büntetőjog reprezentálja. A tagállamok vélhetően egyfajta szuverenitásdeficitként értékelik a büntető joghatóságukba történő beavatkozást. További problémát jelent a büntetőjog és a bűnildözés nemzeti rendszereiben meglévő különbségek (pl. a törvények szövege, a büntetőjog szerepe és funkciója, a büntetési célok, a rendőrség és az eljárás többi résztvevőjének szerepe, a büntetőeljárás során a hatékonyság és a jogállamiság közötti viszony stb.). A bűnildözés sikerének conditio sine qua non-ja az is, hogy az adott cselekmények mindkét fél jogszabályai szerint is büntethetők legyenek (pl. a pénzmosás törvényi leírása<sup>104</sup>), de még ez sem jelent garanciát az azonos jogkövetkezmények alkalmazására, mivel a szankciók eltérőek lehetnek. A cél talán egy – Albin Eser szavaival élve – „országokat lefedő büntetőjoghálózat konstruálása” lehetne. A büntető anyagi jogi

<sup>102</sup> Karsai Krisztina: Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2004. 27. o.

<sup>103</sup> H.J. Albrecht i.m. 19. o.

<sup>104</sup>Mark Pieth: Internationale Harmonisierung von Strafrecht als Antwort auf transnationale Wirtschaftskriminalität, ZStW Heft 4, 109 (1997), 758.o.: „Die neusten Jahresringe thematisieren Konflikte von Unternehmen (und Unternehmen) mit staatlichen Interessen; ich denke an die Gesetzgebung zum Subventions- und Steuerstrafrecht, zur Geldwäsche und zur Bestechung.”

harmonizáció azonban mit sem ér az eljárási jog korrekciója nélkül. Éppen ezért nem kerülhető meg a bizonyítási eszközök konvergálhatóságának kérdése, valamint a kényszerintézkedések terén a "hatáskör-shopping" lehetséges következményei (pl. gondoljunk a kényszerintézkedések segítségével megszerzett bizonyítási eszközök felhasználhatóságára stb.). Az európaizálás folyamatának lényeges gátja a bizalmatlanság is. Ez a bizalmatlanság elsődlegesen a saját állampolgár kiadatásának tilalmában érhető tetten, majd ezt követik a jogsegély biztosításához kapcsolódó fenntartások. De bizalmatlanság mutatkozik meg a konkurencia kezelésében is.<sup>105</sup> Ez a rivalizálás lényegében a tág értelemben vett igazságszolgáltatás teljes vertikumában érzethető. Különösen a nyomozati szervek közötti presztizsnyerségre való törekvést említhetjük, de a jogerős bírósági ítéletek értelmezése sem mentes ettől, azaz meddig terjed a res judicata egy külföldi állam bíróság által meghozott ítélet esetén (pl. a "ne bis in idem" elvének esetleges megsértése).

Ligeti Katalin szerint a jogegységesítés lehetséges negatív hatásai közül kiemeli a büntetőeljárás garanciák lehetséges csökkenését, mely az emberi jogokat sértené. A jogegységesítésnek további veszélye, hogy szupranacionális szinten olyan büntetőpolitikai szemléletet is megfelelőnek tartanak és a jogharmonizáció keretében elfogadtatnak, amelyet az adott ország hazai büntetőjoga elutasít.<sup>106</sup>

Karsai Krisztina arra hívja fel a figyelmet, hogy a büntetőjog kultúrafüggősége és politikafüggősége is fontos szempont lehet, mint integrációyengítő tényező.<sup>107</sup>

#### 2. 4.

Amikor a büntetőjog európaizálásáról beszélünk, szinte kihagyhatatlan témának számít a Corpus Juris<sup>108</sup> megemlítése. A Corpus Juris (CJ) az európai pénzügyi érdekek védelmét szolgáló jogszabálytervezet, mely 1997.-ben került megalkotásra a Mireille Delmas-Marty nevével fémjelzett szakértői csoportnak<sup>109</sup>. (A CJ első változata 1996-ban látott napvilágot<sup>110</sup>, míg végleges szövege 1999-re készült el.<sup>111</sup>) A CJ a hagyományos büntetőjogi és büntetőeljárás alapelvek (legalitás, proporcionalitás, bűnösség elve, bírói kontroll, a kontradiktórius eljárás, a nemzeti jog szubszidiaritása) mellett a büntető jogalkalmazás területén az európai territorialitás elvét vallja – állapítja meg Farkas Ákos.

A CJ a jogi szakirodalmi diszkussziók egyik leggyakoribb témája, a jogi személy büntető jogi jogalanyisága<sup>112</sup> terén, annak bevezetése mellett tesz javaslatot. A minikódex – megítélésünk szerint – ékes bizonyítéka annak, hogy az EU-t mennyire a gazdasági érdekek mozgatják, hiszen egy közös joganyag nemcsak a pénzügyi érdekek védelme terén lenne elképzelhető, hanem más, a tervezetben megjelölt jogi tárgyknál sokkal fontosabb érdekek, úgy mint a környezet büntetőjogi védelménél, ilyen irányban mégsem történtek kodifikációs

<sup>105</sup> H.J. Albrecht i.m.: 24-27.o.

<sup>106</sup> Ligeti Katalin: Büntetőjogi és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. 19.o.

<sup>107</sup> Karsai Krisztina: Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2004. 17-20. o.

<sup>108</sup> Mireille Delmas-Marty: Corpus Juris de strafrechtlichen Regeleung zum Schutz der finanziellen Interessen der Europäischen Union, Carl Heymanns Verlag KG, Köln-Berlin-Bonn-München, 1998.

<sup>109</sup> Farkas Ákos: Európai büntetőjog Amszterdam és Nizza után, In: In: Az Európai Unió évkönyve, szerk.: Forgács Imre, Inotai András, Wéber Attila, 2001, Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 262. o.

<sup>110</sup> Szűts Márton: Büntetőjogi integráció az Európai Unióban, Külgazdaság, 2001/11. Jogi Melléklet, 138.o.: A Corpus Juris elkészítése kb. 100.000. ECU-t emésztett fel.

<sup>111</sup> Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban, belügyi Szemle, 2003/4. 131. o.

<sup>112</sup> Günter Heine: Unternehmen, Strafrecht und europäischen Entwicklungen, Österreichische Juristen-Zeitung, Heft 23-24 (2000) 871-881. o.

kísérletek.

### 3. A jövő kihívásai

A büntetőjog európaizálása még nem mutat tisztán, élesen kirajzolódó jövőképet, inkább úgy fogalmazhatnánk, hogy a büntetőjogi tartópillérek homályos kontúrjai észlelhetők.

Az európaizációs folyamatot kétségtelenül az áttekinthetatlenség jellemzi. Fontos lenne a harmonizált jogalkotás és a látszatproblémák helyett az összehangolt bűnüldözésre koncentráció. Mindezzel párhuzamosan fel és ki kell építeni a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás európai intézményeit (Europol, Eurojust<sup>113</sup>).

A büntetőjogi integrációnál H.J. Albrecht három szintet különböztet meg:

- első szint: a bűnüldözés és a bűnözés ellenőrzés "filozófiának" közelítése (pl. a rendőrség szerepének és funkciójának tisztázása, a büntetőjognak az államilag szervezett magatartáskontroll-rendszerbeni helye, a büntetőjogi szankciók és a büntetés kiszabás rendszerének továbbfejlesztése stb.)
- második szint: a büntetőeljárásra és annak alapvető struktúrái (pl. a bizonyítási rendszer, a "fair trial" elve, a veszélyeztetett tanúk védelme stb.)
- harmadik szint: az európai büntető igazságszolgáltatás intézményeinek kiépítése (pl. európai ügyész, európai bíró, európai védő stb.)

H.J. Albrecht a büntetőjog európaizálása vonatkozásában a "kis lépések" útja mellett teszi le a voksát, illetve azt tekinti realitásnak.

Szalayné Sándor Erzsébet szerint a közösségi jog egyre több írott forrása, az Európai Bíróság gyakorlatának fejlődési irányai azt sugallják, hogy a hagyományos nemzet-specifikusnak tekintett büntetőjog a közösségi jog vonzáskörébe kerül, és a büntetőjogot a közösségi jogban is önálló, bár még kialakulóban lévő jogterületnek fogadhatjuk el.<sup>114</sup>

Farkas Ákos véleménye a jelen trendekről az, hogy azok az EU-nak a tagállamok büntetőjogára gyakorolt egyre erősödő befolyását mutatja, s így az egyre gyorsabb ütemben egységesülő, a tagállamok számára közvetlenül kötelező közösségi jog előretörését ezen a területen késleltetni lehet, de megakadályozni nem.<sup>115</sup>

Finszter Géza a rendészeti eljárások harmonizálásnak, valamint az önálló bűnüldözési műveletek lefolytatására felhatalmazással rendelkező Europol szükségességét hangsúlyozza.<sup>116</sup>

Kertész Imre szerint csak a nagyon távoli jövőben képzelhető el egy egységes európai büntető törvénykönyv kimunkálása, s a jogközelítés terén nagy lépést jelentene már az is, ha egy európai büntető törvénykönyv-modellt ki lehetne dolgozni.<sup>117</sup>

Karsai Krisztina úgy véli, hogy a büntetőjogi integráció e típusa a közösségi jog mai állapotában már nem függ a tagállamok egyetértő nyilatkozatától, s a belső tagállami elfogadása sem nemzetközileg vállalt kötelezettségen alapul, hanem a jogból fakadó

<sup>113</sup> Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban, Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 102.: "...a szervezett bűnözés súlyosabb esetei elleni harc intenzívebbé tétele, amit egy ügyészekből, illetve ezekkel azonos hatáskörrel rendelkező magisztrátusokból, rendőrökből álló egység..."

<sup>114</sup> Szalayné Sándor Erzsébet: A büntetőjogi hatalom megítélése az Európai Bíróság gyakorlatában: az uniós, a közösségi és a tagállami hatáskörök versengése, Belügyi Szemle, 2004/5. 34. o.

<sup>115</sup> Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban, belügyi Szemle, 2003/4. 137. o.

<sup>116</sup> Finszter Géza: Rendészeti alkotmányos integrációja az unióban, Belügyi Szemle, 2004/5. 87-91. o.

<sup>117</sup> Kertész I. i.m.: 72. o.

szükségszerűségén.<sup>118</sup>

Ligeti Katalin az európai büntetőjog megvalósításának két lehetséges útját látja. Az egyik, hogy a tagállamok belső büntetőjogukat átalakítják olyan módon, hogy az a jövőben ne csak a hazai közélet tisztaságát, igazságszolgáltatási rendjét, valamint pénzügyi érdekeit védje, hanem ugyanilyen védelemben részesítse a más államok (jelen esetben a többi tagállam) és a nemzetközi szervezetek (jelen esetben az Unió) vonatkozó érdekeit. A másik mód, hogy a tagállamok az Unió szerveire ruházzák a büntetőhatalom egy részét, tehát az Unió alkothat büntetőörvényeket és létrehozhat büntető igazságszolgáltatási apparátust (bíróóságok, ügyészség).<sup>119</sup>

M. Nyitrai Péter az igazi dilemmát nem az igazságügyi, a rendőri és a közigazgatási együttműködés jogalkalmazási szintézisének megteremtésében látja.<sup>120</sup> Szabó András akadémikus a jogegységesülést nem tekinti uniformizálásnak. "Egység a változatosságban" – ez a büntetőjog egységesülésének jellemzője. Ez alapelvekben való egységet jelent, tehát lényegi, konceptuális koherenciát jelent és nem zárka ki az alapelvek érvényesítésének különböző változatait. Látnunk kell, hogy egy új európai büntetőjog alakul, amelynek lényegét ismerjük ugyan, de elmélete még csak körvonalazódik – írja Szabó András.<sup>121</sup>

Wiener A. Imre arra hívja fel a kodifikátorok figyelmet, hogy olyan szabályozás kialakítására kell törekedni, amely segítségével el lehet kerülni a nemzeti joghatóságok párhuzamosságából eredő konfliktusokat.<sup>122</sup>

Különösen megfontolandó az Európai Büntetőbíróság felállítása, valamint a ma még meglehetősen kiforratlan kérdéskörnek számító európai védő szerepének tisztázása.

Nem elhanyagolható a büntetés-végrehajtást<sup>123</sup> és a kriminológiát<sup>124</sup> érő kihívások, valamint a jelen konferenciák mindegyikén – szám szerint tehát harmadszor – elmondott Európai Határőrség felállításának fontossága.

Alapjaiban hibás – s joggal mondhatjuk jogállamellenes – az a gondolkodás, mely a büntetőjogi integrációt nem a büntetőeljárás három klasszikus szereplőjének – bíróról, ügyészről, ügyvédől – egészében vizsgálja, hanem a kodifikáció végén, mintegy a "futottak még" kategóriájaként kezeli a védői jogintézményt, s csupán beleszorítani kívánja a védőt a már kész eljárásjogi tervezetekbe.

Az európai büntetőjoggal való foglalkozás megkerülhetetlen követelmény korunk büntetőjogászai számára. A téma súlyát jelzi az is, hogy a hazai jogi felsőoktatásban is egyre több egyetemisták által használt tankönyv szerzője – Nagy Ferenc<sup>125</sup>, Wiener A. Imre

<sup>118</sup> Karsai Krisztina: Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 2004. 243. o.

<sup>119</sup> Ligeti Katalin: Büntetőjogi és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. 243-244. o.

<sup>120</sup> M. Nyitrai Péter: A nemzetközi bűnügyi együttműködés területeinek összefonódása Európában: nemzetközi rendőri együttműködés és nemzetközi bűnügyi jogsegély, *Belügyi Szemle*, 2004/5, 116. o.

<sup>121</sup> Szabó András i.m.: 19. o.

<sup>122</sup> Wiener A. Imre: A büntető joghatóság és gyakorlása, kivált az Európai Unióban, *Állam-és Jogtudomány*, XLIII évf. 2002.

<sup>123</sup> Bereczki Zsolt: Az Európai Unió büntetőjogi politikája, *Büntetőjogi Szemle*, 2002/4, 84. o.: "Az összefoglalóan „Európai Büntetőszabályoknak” nevezett alapelvegyűjtemény és célok megfogalmazása nem maradt visszhang nélkül az Európai Unió szerveiben sem."

<sup>124</sup> Gerhard Dannecker: *Strafrecht in der Europäischen Gemeinschaft*, *Juristen Zeitung*, 18 (1996) 870-871. o.

<sup>125</sup> Nagy Ferenc: *A Magyar Büntetőjog – Általános Rész*, Korona Kiadó, Budapest, 2001. 121. o.

és Ligeti Katalin<sup>126</sup> – foglalkozik az európai büntetőjog kérdésével, nem is beszélve az európai jogi oktatási és kutatás trendekről (pl. a büntető-jogtudomány európaizálása az európai büntetőjog megléte nélkül<sup>127</sup>).

Az európai büntetőjog kifejezés meglehetősen heterogén, a szemantikai higiénia nélkülöző használata ma még talán bizonytalanságra adhat okot, azonban minden születőben lévő joganyagnál ez természetes folyamatnak tekinthető.

További jelentős problémakör az anyagi büntetőjog európaizálása mellett a büntető eljárásjog európaizálása (pl. a bizonyítási eszközök szabad konvergálhatósága<sup>128</sup> stb.).

A büntetőjog európaizálást – álláspontunk szerint – úgy is lehet tekinteni, mint az importbűnözésre<sup>129</sup> adott egyfajta állami választ.

Megválaszolatlan kérdés a büntetőjog európaizálása kapcsán az, hogy a büntetőjog mennyiben interkulturális illetve a büntetési igényel kapcsolatban: létezik-e interkulturális, tehát kultúrákon átvélő indok, melyre a társadalom vagy az állam egyáltalán igényt támaszthat a büntetésre? Léteznek-e egy cselekménynek, melyre a büntető igény koncentrált, interkulturális alapjai, amelyek interkulturális érvényű bűncselekményeket vonnak maga után?<sup>130</sup>

Hiba lenne megfeledkezni a büntetőjogi jogközelítésnél a nemzetközi (jellegű) büntetőjog területén elért eredmények<sup>131</sup> – pl. Európa Tanács Kínzás Elleni Európai Egyezménye a nemzeti büntetés-végrehajtási rendszerek világ-és európai viszonylatban eddig példa nélküli nemzetközi rendszerét teszi lehetővé.<sup>132</sup> –, tudományos kutatások felhasználásáról.<sup>133</sup>

Az európai büntetőjoggal kapcsolatosan – a magunk részéről – nem az európai büntetőjogi architektúra kiépítését tartjuk a legproblematikusabb – bár az is szinte emberfelettinek mondható feladat –, hanem azt, hogy közösnek csak nagy-nagy jó indulattal nevezhető civilizációs, morális alappal akarunk, mind a mai napig tisztázatlan célú instrumentumot felépíteni. Anélkül, hogy definiálnánk: mit is jelent az, hogy "európai", miben rejlik az európaiság közös attribútuma, mi a célja az Európai Uniónak? – nem lehetséges tartós társadalmi formációt megvalósítani.

Az európai büntetőjog – álláspontunk szerint – anélkül, hogy jóslásokba bocsátkoznánk minden bizonnyal egy-két évtizeden belül – vagy talán még hamarabb –

<sup>126</sup> Bárd Károly-Gellér Balázs-Ligeti Katalin-Margitán Éva-Wiener A.Imre: Büntetőjog-Általános Rész, szerk.: Wiener A. Imre, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 16-17. o.

<sup>127</sup> Kristian Kühl: Europäisierung der Strafrechtswissenschaft, ZStW Heft 4, 109 (1997), 785.o.: „Wie ist aber eine weitergehende Europäisierung der Strafrechtswissenschaft vorstellbar? Kann man sich die Entwicklung einer europäischen Strafrechtswissenschaft ohne ein europäisches Strafrecht als gemeinsamen Gegenstand überhaupt vorstellen? Die letztere Frage möchte ich mit einem vorsichtigen „Ja“ beantworten...“

<sup>128</sup> Ursula Nelles i.m. 749.o.: „Geht man also die Entwicklung eines Ermittlungsverfahrensrechts für Europa – zunächst unbeschadet ihrer Realisierbarkeit – an, dann muss Ziel ein Kodex von Rechtssätzen sein, der die freie Konvertierbarkeit aller im Ermittlungsverfahren gewonnenen Beweismittel ermöglicht.“

<sup>129</sup> Hans-Heiner Kühne: Kriminalitätsimport, In: Internationale Perspektiven in Kriminologie und Strafrecht, Festschrift für Günther Kaiser zum 70. Geburtstag, hrsg.: Hans-Jörg Albrecht, Friedel Dünkel, Hans-Jürgen Kerner, Josef Kürzinger, Heinz Schöch, Kaluss Sessar, Bernhard Villmow, Duncker & Humblot GmbH, Berlin, 1998. 609-622. o.

<sup>130</sup> Otfried Höffe: Létezik-e interkulturális büntetőjog? Filozófiai megközelítés, Állam-és Jogtudomány, XXXIX. évf., 1998. 23.o.

<sup>131</sup> Günter Kaiser: Die Europäische Antifolterkonvention als Bestandteil internationalen Strafverfahrens- und Strafvollzugsrechts, Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht, 108 (1991/2) 213-231. o.

<sup>132</sup> H.J. Albrecht i.m. 28. o.

<sup>133</sup> M.Charif Bassiouni: International Criminal Justice in the Age of Globalization, In: International Criminal Law: Quo vadis? Nouvelles Études Penales, Association Internationale De Droit Penale, No.19., 2004. 79-155. o.

---

megvalósul, mégpedig a gazdasági globalizáció diktálta szükségszerűségek miatt.